

ALIYO MAINASARA

BUBE DOBI

HANYA MADAIDAICIYA DON YAKI DA TALAUCI

ALIYO MAINASARA

BUBE DOBI

*HANYA MADIDAICIYA
DON YAKI DA TALAUCI*

Marubuta

Aliyo Mainasara

Bube Dobi

Mai zane

Mai tsarawa a kan na'ura

Ibrahim Sahabi

Haruna Tankari

An buga wannan littafin a :

Madaba'ar

ta Malam

Abin da ke ciki

Gabatarwa

1. Dan Jimma da dan Jimmai
2. Nijar ina kika dosa
3. Tsarin yaki da talauci
4. Adalci
5. Yaki da jahilci
6. Nasiha ga malaman yaki da jahilci
7. Garkuwa

GABATARWA

Mun rubuta wannan ɗan littafin da niyyar kawo gudummuwarmu ga yunkurin da hukumomin kasar Nijar ke yi don rage talauci ko kawar da shi gaba ɗaya a duk faɗin kasar Nijar. Abin da ya kara muna karfin gwiwa shi ne, hukumomin da kansu sun zayana yaƙi da jahilci a cikin hanyoyi na yaƙi da talauci.

Wannan littafi da muka yi wa lakani «Hanya madaidaiciya don yaƙi da talauci» sako ne ga duk wani mai sha'awar ganin an yaƙi talauci a Nijar tare da bin hanyoyi nagari. Littafin ya kumshi sassa guda bakwai. Kuma muna fatan za ya taimaka wajen kyautata manufofi a fannin yaƙi da talauci tare da tabbatar da alaƙa mai dorewa tsakanin yaƙi da jahilci da yaƙi da talauci. Kuma muna kyautata zaton za ya zama ja-gora ga malaman yaƙi da jahilci. Sannan ya kasance abin karfafa sani ga daliban makarantun yaƙi da jahilci.

A karshe dai muna mika sahihiyu godiyarmu ga duk waɗanda suka taimaka har aka buga wannan littafi. Muna fatar Allah ya saka masu da alheri. Amen.

Marubuta

1. Dan Jimma da Dan Jimmai

Kafin ta zama abin da ake ce ma Nijar a halin yanzu, Nijar wani gungu ne masautai da dama da ke da tsari tun kafin karni na goma sha biyu. Amma tun a 1850 da Turawa suka foro ziyarar wannan sashe na Afirka duk masu fahimta da tsinka sun san wani abu za ya sauya a cikin rayuwarsu. Wadannan yan ziyarce-ziyarcen ne suka share fage ga mulkin mallaka.

Bayan an sha daga sosai, mafi yawan mutane sun bada kai. Yan mulkin mallaka na Faransa suka tabbatar da cewa Nijar ta zama mallakarta daga watan Yuli 1922. Amma in aka duba sosai sai aga duk tsawon mulkin mallakar, ksar faransa ta yi wa Nijar rikon sakainar kashi. Ta yi rowar yin abubuwa da dama masu taimakawa wajen raya tattalin arziki, wadanda ake zaton za su amfani yan kasa a gaba. Mafi yawan yan Nijar sun fahimci wannan al'mari. Manufar yan mulki mallaka ba abu mamaki ba ce saboda da ma sun bayyana a cikin dokokinsu cewa abin aljifu na mai riga ne shi kadai. Baban wannan manufa shi ne jari-hujja. Shi ko an gina shi a kan tabalen son-kai da rishin jinkai. Saboda shi ne yan mulkin, mallaka suka samu damar tatsar Nijar kamar saniyar gado har zuwa 1960 lokacin da ta samu yancin-kai.

Daga wannan shekara kowa ya sa zaton tuki ya canza ya koma daidai. Amma ina ! Dan Jimma ne ya tafi Dan Jimmai ya zo. Jari hujja na asali mai karo da adalci ya tafi, bagidajen jari hujja dangi yaki halal yaki haram ya zo don ya gaje shi.

2.Nijar ina kika dosa

Hakikar Nijar salihar kasa ce. Karbuwar da yar Nijar ke samu a kasashen waje ba tare da kyama ba tana una ba su yi kaurin suna ba a waje. Masu balaguro suna yawan ambatar darajar fasfo din Nijar a k waje. Bayanar da dama na nuna cewa yan Nijar suna girmama dokoki kuma suna aiki da su a duk kasar da suka zauna. Kenan mafi yawan yan Nijar sun san ya kamata. Sannan abin tuni shi ne, sun yi gadon kwazo da ladabi da koya wa yaya da'a da son juna.

Tunda ya kasance haka, mi ya sa bagidajen jari hujja ya ratsa zukatan wasu mutane, har suna zartar da shi a tsanake tamkar ibada.

A nan abin mamaki da ban haushi har da ban tsoro shi ne taimako da gudummuwar da masu ra'ayin wannan nau'i na jari hujja ke samu daga wasu masu hankali da suka tabbatar da lalle mummuna hanya ce. Ba makawa manufar jari hujja mai tsanani, tana tare da zalumci. Kuma a Nijar ta yi masoya da suka hada da wasu ministoci, da dipitoci, da daraktoci, da manyan yan kasuwa. Kaico ! Nijar ina kika dosa.

3. Tsarin yaki da talauci

A halin yanzu fiye da kashi ɗaya cikin uku na mutanen da ke zaune a kasashe masu tasowa suna fama da talauci matuka. Kusan miliyan dubu da dari biyar ke fama da shi a doron kasa baki ɗaya. Talauci dai wani babban bala'i da ya tada wa mutane hankali. Saboda haka doli a samu dubarar yaki da shi. Don shi ne kasashe masu hannu da shuni suka yi baki ɗaya don kawo wa kasashe matalauta taimako ta hanyar kirkiro puroje na rayya tattalin arziki. Tsarin ya bai wa kiwon lafiya da na ilimi mahimmanci sosai. Zaben wadannan fannoni don su kasance yayan mawa, yana nufi tilas a yi gyaran fuska ga tsarin da ake da shi a da. Sannan kuma a zaba jari don tabbatar samu ruwan sha tsabtatacci da bada damar samu magani a cikin sauki. A fannin ilimi kuwa, lalle ne a taimaka wa kasashe wajen kayyade manufodinsu tare faɗaɗa karantarwar da babu bambanci a cikinta.

Mahimancin yaki da talauci ya tilasta wa kasashe zurfafa tunaninsu a kan yanda za a bullo wa wannan mummunan

al'amari. Kuma lalle ne kowace kasa ta fasalla tsare-tsaren yaƙi da talauci dangane da yanda ya fi dacewa ta fuskance shi.

Har fasalin ya tabbata, to sai a zartar da shi ta hanyar amfani da fusa'o'i nagari tare da damawa sosai da waɗanda abin ya shafa don su ci riba. Hakifar, wajibi ne duk tsarin da za a yi don yaƙi da talauci, ya kasance waɗanda abin ya shafa sun samu damar kawo tasu gudummuwa.

A Nijar yawan masu fama da talauci sai karuwa yake. An kimanta cewa kashi 63 cikin dari na yan Nijar na fama da talauci. Bayan garabasar da aka kwaso daga 1976 zuwa 1981 saboda ciniki lu'ula'u, tattalin arzikin kasar ya shiga mawuyacin hali. Noma da kiwo ma, sun kasa daukar masu yinsu sakamako fari da matsalar fara da tsutsu, da rishin taki da rishin wurare noma ingantacci.

Wannan ya sa al'ummar Nijar cikin halin kaka nika yi. Don rage wahalar da talauci ya haifai, hukumomin Nijar sun yi wani tsari

na musamman. Gwamnati tare da haɗin gwiwar bankin Afirka na ci-gaba ta kafa wani puroje da ya taimako ainun wajen zartar da ayyukan ci-gaban kasa. Ta wannan hanya ne aka gina riyoji, da gidajen likitoci, da kananan makarantu da na yaki da jahilci don amfanin jama'a. Haka kuma an gyara hanyoyi tare da gina gandari gandari da dama wuraren da suka dace. Hakika wannan abin farin cike ne. Amma farin cikin za ya tabbata idan aka kowar da bagidajen jari hujja a cikin tafiyar da ayyuka. Illar bagidajen jari hujja dai ta yi muni. Wannan nau'i na jari hujja yana kara talautar da talakawa. Masu iko ko ko arzike ne ke amfana da shi. Ya ba su damar riƙe iko ko kara tara dukiya a zahiri. Amma fa a haƙikanin gaskiya, bagidajen jari hujja yana haddasa rishin cin nasara mai dorewa ta kowane fanni. A takaice, ba za a samu ci-gaba mai dorewa ba muɗin ba a yi adalci ba a cikin fasaltawa da zartar da ayyuka.

Kuma wajibi ne a wayar da kan jama'a tare da koya musu dubaru na zamani don tafiyar da harakokinsu na yau da kullum.

Wani abin tuni shi ne, ɗaya daga cikin illolin mulkin mallaka shi ne cusa ra'ayin da ya haifi bagidajen jari hujja. A Nijar dai, da ba a san jari hujja iri wanda nahiyar Turai ta yi fama da shi ba a karni na goma sha takwas. Amma yanzu, tasirin Turawa da na manufodinsu ya tabbata. Ya salwantar da dabi'un wasu yan Nijar da aka sani da kwazo da son cimma gurinsu na samun dukiya ta halal don biyar bukatunsu na yau da kullum. Koda yake wasu da ma yan kungiyar yaki halal yaki haram ne.

4. Adalci

Adalci shi ne bai wa kowa hakinsa a cikin tafiyar da mulki ko halin huldar rayuwa ta yau da kullum. Adalci dai abu ne mai matukar mahimmanci. Amma mafi yawan mutane ba su kula da shi ba. Ya da amfani mai yawa a cikin rayuwar dan Adam. Yana kara farin jini da amince da kuzari ga mai yin shi. Haka kuma yakan sa shugaba ya samu girmamawa daga magoya bayansa har su rika koyi da shi. Idan akwai adalci, to talaka za ya girmama mai arziki, darajar masu mulki za ta fadada. Saboda haka lalle ne hukuma ta aiwatar da abin da jama'a ta fi so don neman hadin gwiwar da za ya bada damar cimma nasarar da kowa za shi maraba da ita. Akasin hakan yakan kawo danniya da rarrabuwar kawuna tare da yawaita miyagun ayyuka da raunana doka da mulki.

5. Yaki da jahilci

Hausawa sukan ce "ilimi lantarkin duniya". Yana taimakawa wajen ganewa da warware matsaloli da dama da suka shafi rayuwar dan Adam ko al'ummarsa baki daya.

Ilimi yana tattare da salallani da hikimomi iri-iri masu taimaka wa mutane don cimma mahimmi gurinsu. Yana buɗa hanyoyin sanin ayyuka da sana’o’i da wasu rukunnai da dama masu taimakawa wajen fannin ci-gaban al’umma ko kasa. Saboda haka ilimi abu ne da kowane ɗan Adam ke bukata a kowane lokaci na rayuwarsa. Don shi duk wanda ke da nauyin shugabantar jama’a, wajibi ne ya ɗauki matakan da za su tabbatar da samun ilimi ga matasa da dottijawa. Kenan, bayan an gina makarantun boko, to a gina makarantun yaki da jahilci don waɗanda ba su samu sa’ar zuwa irin waɗancan makarantun ba. Yaki da jahilci dai shi ne koyar da karatu da rubutu da lissafi a rubuce.

Makarantun yaki da jahilci suna bada damar wayar da kan jama'a kan jiguna masu mahimmanci irin su tsabta, kiwon lafiya, hakkin dan Adam, demokaradiya, yaki da hamada da sauransu. Haka kuma, ta hanyar yaki da jahilci ana iya koya wa masu aikin hannu hulɗa da turawa yan yawon buɗe ido.

Ta nan ake koya musu tafiyar da harakokinsu na kasuwanci ta hanyar sanar da su yanda ake fasalta kaske-kashen kuɗi. Haka ma ana koya wa makyaya dubarun da za su taimaka musu don kyautata kiwon dabbobinsu. Su kuma manoma ana koya musu dubarun noma na zamani da tafiyar da ayyukan noma ta yanda za su ci ribar noman nasu. A ciki abin da ake kiya musu har ta fiyar da aikin rumbun tsimi.

Tunda yake amfani yaki da jahilci ba ya da wata shakka, ta ya kamata a nemi yin tsari nazari da malamai kwararri wadanda suka samu horo na ainihi, kuma cikakke da aka yi ba tare da wata kissa ba. Tsari nagari da malami kwararre suna kyautata karantarwa. Suna sa a samu nasarar da ke faranta rayukan dalibai da malaminsu, da hukumomin yaki da jahilci, da al'umma, har da kasa baki daya.

Saboda haka malamin yaki da jahilci yana bukata horo cikakke tun daga farko. Sannan ya nemi kwarewa ta hanyar yin aiki da gaskiya da ci gaba da karanta rubuce-rubucen da masu ilimi a kan yaki da jahilci suka yi. Haka kuma, amfani da ilimin mutuntaka, da na karantawa suna taimaka mishi kwari.

Ilimi mutuntake dai za ya amfane shi wajen sanin dalibai da halayensu. Wannan nazarin kimiyya ne wanda ke da amfani mai yawa musamman ma a makaranta. A makaranta du ana bukar hanya kyaukyawa don jin dadin aiki da mutane masu tabi'u da halaye daban daban.

Ilimi karantarwa kuwa, wani sashe ne na ilimi da ke bada damar tunani da bincike a kan matsalolin karantarwa. Yana taimakawa wajen samun hanyoyin tafiyar da karatu yanda ya kamata tare da cimma gurin da ake da shi.

6. Nasuha ga malaman yaki da jahilci

Wannan shawara ce kuma nasuha ce zuwa ga malamn yaki da jahilci. Aiki da su yana taimakawa wajen hulfa da dalibai da

aikin karantarwa. Saboda haka rike su wajibi ga malaman yaki da jahilci. Ana iya zana su daya bayan daya kamar haka:

- Ana son wajen koyarwa, malami ya sanar da dalibai abin da ke iya amfaninsu a rayuwarshi ta yau da kullum.
- Ya ba su damar bada ra'ayoyinsu kuma kar ya watsar da ra'ayoyin ko kalamam cikin gamtsi. Ya jawo hankalinsu don samun yardarsu ta hanyar aiki da kalamai zababbi da hujjoji masu kwari kuma a cikin hikima.
- Ya riƙa yin tarurruka da su, don tattaunawa a kan abin da ya shafi rayuwar makaranta ko wani jigo da ya dace su zanta kan shi.

- Malamin ya ba dalibai damar koyo ta hanyar yin aiki. Kuma idan suka yi masa tambaya, to ya ba su amsa ba tare da cin fuska ko kaskantarwa ba.

- Idan suka bado amsa ga wata tambaya, malami ya guji kaiyatar da su kai tsaye ko aiki da kalimomi masu bayyana shi kamar masani wanda ba ya kuskure ne su kuma jahillar masu yawan kuskure, ko waɗanda ba su iya komi ba.
- Malami ya ba su shawarwarin da za su ba su damar ci-gaba. Idan suka ci gaba ko da kalilan ne, to ya bayyana musu shi tare da kara musu karfin gwiwa.
- Kar malami ya tilasta wa dalibai aiki a gida. Amma ya ja hankalinsu tare da bayyana musu mahimmancinsa cikin hikima.
- Malami ya san cewa lokacinsa na aiki a cikin makaranta shi ne tabbat. Saboda haka ya gabatar da darasinsa da kyau tare da yin kauci masu amfani.
- A karshe sanin dalibai shi ma yana da mahimmanci. Daliban makarantar yaki da jahilci nafi yawansu dattijawa ne. Kuma magidanta ne. Sa da lalurori da nauyin da ya rataya a kawunansu. Haka suna da ayyuka da bukatu da matsaloli da dama da ke iya tauye su. Mutane ne masu matsayi a cikin al'umma. Sun san abubuwa da yawa. Abin da ya kai su makarantar yaki da jahilci shi ne koyo karatu da rubutu da lissafi a rubuce don samun hayar gane abubuwan da ba su sani ba. Kenan wajibi ne malami ya kama su da daraja in yana son ya cimma gurinsa.

7. Garkuwa

Ba shakka adalci hanya ce mahimmiya don yaki da talauci. Wato abin nufi a nan shi ne a yi adalci wajen bayar da ilimi da kuma duk wani abu wanda ya shafi ayyuka na ci-gaban kasa. A sa mutanen da suke dace a wuraren da suka dace. Wadanda za su fasalta ayyuka da kashe-kashen kudi su kasance adilai ne. Haka nan masu zartar da su.

Hakika, idan adalci yana nan, to zalumci ya bace. Kuma duk wani wurin da ba zalumci, bagidajen jari hujja ba ya ba miyagun mutane damar walakartar da yan uwansu tare da wasu da dukiya jama'a. Kenan dukiya za ta zama ta mai kwazo, in Allah ya so, maimakon ta shige cikin hannun jeka-na-yi-ka wanda aka rike wa kan maciji yana wasa da wutsiya.

Ilimi kuwa, ba mamaki a ce, yana taimakawa wajen yaki da talauci. Shi ke bada damar fahimtar abubuwa da dama masu buda hanyar nema arziki. Kan neman ilimi da yin adalci suna iya kasancewa makami ko garkuwa don tunkarar talauci cikin natsuwa. Allah ya ba mu ikon neman ilimi da yin adalci. Amen.